

LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKOS 1917–1920 M. DOKUMENTAI

Projekto strateginė svarba valstybei ir visuomenei ir neatidėliotino jos sprendimo poreikio pagrindimas

Lietuvos užsienio politikos 1917–1920 m. dokumentų rinkinys yra sumanytas kaip stambaus tęstinio daugiatomio dokumentų rinkinio, kurio chronologinės ribos yra 1917–2018 metai, pradinis tomas.

Užsienio politikos dokumentus sistemingai publikuoja didelės valstybės, nuo kurių politikos nemažai priklauso tarptautinių santykių raida, tarptautinės sistemos formavimasis ir jos funkcionavimas. JAV, Didžiosios Britanijos, Rusijos, Vokietijos, Prancūzijos ar net Lenkijos užsienio politikos dokumentų tomai tarptautinei politikai tyrinėti sudaro medžiaginį motyvacinį pagrindą.

Lietuvos valstybė nepriskiriama didžiųjų valstybių kategorijai, tačiau tarptautiniuose santykiuose valstybės dydis nėra vienintelis ir lemiamas veiksnys. Lietuvos padėtis regione suponavo (ir tebesuponuoja) jos ypatingą, specifinį vaidmenį, be kurio negalima susidaryti pilno ir adekvataus tarptautinių santykių raidos visoje Vidurio ir Rytų Europoje vaizdo. Šia prasme tai pribrendęs ir ne tik Lietuvai reikalingas projektas.

Atkurtos nepriklausomybės laikotarpiu Lietuvoje išleista nemažai teminių dokumentų rinkinių, fragmentiškai atspindinčių naujųjų laikų Lietuvos užsienio politiką. Tačiau net ir su tokiu įdirbiu Lietuva pastebimai išsiskiria iš Baltijos, Skandinavijos regiono ar Rytų ir Vidurio Europos valstybių. Jau išleisti dokumentų rinkiniai liudija Lietuvos mokslo pasaulyje esantį potencialą, turimą dokumentų leidimo patirtį, kuri pripažinta tarptautiniu mastu. Užsienio politikos dokumentų rinkinys, apimantis santykius su visomis svarbiausiomis pasaulio valstybėmis, reflektuojantis svarbiausius pasaulinius įvykius, iki šiol neišleistas. Tai būtų kokybiškai naujas ir ambicingas projektas, žingsnis nuo teminių prie sinkretinio daugiatomio užsienio politikos dokumentų rinkinio išleidimo. Lietuvos ir kitų valstybių tyrinėtojai galėtų susipažinti su nepublikuotais Lietuvos užsienio politikos dokumentais, esančiais Lietuvos archyvuose, bibliotekose ir privačiose kolekcijose.

Pradėjus tokio svarbaus Lietuvai ir kitoms valstybėms projekto įgyvendinimą, Lietuva ne tik žengtų kokybiškai naują žingsnį užsienio politikos tyrimų ir dokumentų leidybos srityje, bet ir taptų svarbiausių pasaulio valstybių klubo (į kurį įeina JAV, Didžiosios Britanijos, Vokietijos, Lenkijos, etc.), leidžiančio tokio plataus spektro užsienio politikos dokumentų rinkinius, formalia nare.

Dokumentų rinkinio tikslinė auditorija: šalies ir tarptautinė akademinė bendruomenė (tyrimai ir studijos), diplomatinis korpusas, plačioji visuomenė (mokykla, žiniasklaida, atminties kultūros įstaigos, pasaulio lietuvių bendruomenė, Lietuvos ir kitų valstybių piliečiai, besidominantys tarptautiniais santykiais).

Spreštiniai uždaviniai

Numatomo daugiatomio Lietuvos užsienio politikos dokumentų rinkinio pirmasis tomas apimtų 1917–1920 metus, t. y. laikotarpį nuo šiuolaikinės Lietuvos valstybės formavimosi pradžios (ištakų) iki Steigiamojo seimo darbų. Pirmas chronologine tvarka parengtas Lietuvos užsienio politikos dokumentų rinkinys drauge bus ir Lietuvos modernios valstybės atsiradimo mokslinis tyrimas, minint 100-ąsias jo atsikūrimo metines.

Pirmojo tomo parengimas pareikalautų naujai įvertinti Lietuvos archyvuose bei bibliotekose saugomų dokumentų panaudojimą daugiaplaniame leidinyje, kokybiškų mokslinių tyrimų, įvado ir paaiškinimų, techninių ir dalykinių komentarų parengimo. Vienas iš projekto tikslų – remtis daugiausia Lietuvoje saugomais dokumentais, užsienio valstybių dokumentais, siekiant sumažinti šio projekto sąnaudas, remtis minimaliai, tik itin svarbiems įvykiams nušviesti.

Laukiami rezultatai

Bendra planuojama pirmojo tomo apimtis – apie 40 spaudos lankų. Siekiant sumažinti projekto sąnaudas, atsisakoma nuotraukų, pridedami tik žemėlapiai (dažniausiai sudarantys neatsiejamą tarptautinių sutarčių dalį). Pirmajame tome publikuojami dokumentai, ypač tie, kurie iki šiol nebuvo skelbti, bus viešinami visuomenei, naudojami monografijose, minimi mokslinėse konferencijose, mokslinių žurnalų straipsniuose, apie atliktą darbą bus informuotos visuomenės informavimo priemonės.

Sekant kitų valstybių pavyzdžiu (Lenkijos, Vokietijos), norint užtikrinti tarptautinį dėmesį vykdomam projektui, Lietuvos užsienio politikos dokumentų pirmasis ir kiti tomai vėliau bus verčiami į anglų kalbą, leidžiama jų spausdintinė ir elektroninė versijos (angliškosios versijos leidyba yra atskiro susitarimo (projekto) reikalas).

Tyrimų trukmė – 18 mėn. (be leidybos).